

150 rocznica wybuchu Powstania Styczniowego 1863-2013

22 stycznia 2013r. min ła 150 rocznica wybuchu jednego z najwi kszych powsta w dziejach Polski, mianowicie Powstania Styczniowego. Do dzi ten zryw niepodleg ło ciowy budzi wiele kontrowersji naj po swej stronie tyle samo zwolenników ile przeciwników. W zwi zku z tym wa nym wydarzeniem uczniowie naszej szkoły odwiedzili grób weterana wspomnianego powstania. Otó Franciszek Jankowski przy ła czy ła do powsta ców, a po jego zako czeniu powrócił w rodzinne strony i do ył 99 lat. Uczniowie chc c odda ho ła wszystkim powsta com zapalili na grobie pana Jankowskiego znicze i zło yli kwiaty od piewali tak e hymn narodowy.

Echa Powstania Styczniowego w zwi zku z przynale no ci od 1815r. ziem powiatu tureckiego do Królestwa Polskiego przebrzmiewaj tak e przez histori Władysławowa i okolic, w zwi zku z tym prezentujemy poni ej kilka faktów dotycz cych tego zrywu .

Powstanie styczniowe na ziemiach powiatu tureckiego

(dawniej konińskiego i kaliskiego)

Wybuch powstania styczniowego wywołał falę aktywności patriotycznej mieszkańców Wielkopolski. Wielkopolanie aktywnie włączyli się do walk powstańczych, które swoim zasięgiem objęły tereny wschodniej Wielkopolski, czyli ziemie to powiaty kaliski, koniński, słupecki, turecki i kolski. Ziemie te po Kongresie wiedeńskim do zaboru rosyjskiego stanowiły część podległego Rosji Królestwa Polskiego. Szczególnie aktywnie w powstaniu uczestniczyła ludność z tzw. Wielkiego Księstwa Poznańskiego.

Sygnalem do rozpoczęcia powstania stała się branka, czyli nadzwyczajny pobór rekrutów do armii carskiej, który dokonano tego dnia w połowie stycznia natomiast kolejną zaplanowano w nocy z 21 na 22 stycznia 1863r. i ten właśnie dzień Centralny Komitet Narodowy wyznaczył na początek powstania, tym samym komitet przekształcił się w Rząd Narodowy.

Województwo kaliskie pod które podlegał Władysławów w styczniu 1863r. nie miało jeszcze namiestnika, ani też zwierzchnika sił zbrojnych, dlatego ten rząd powstania skierował do kaliskiego absolwentów szkoły w Genui, mianowicie Stanisława Szachowskiego, Józefa Oksyńskiego, i Aleksandra Litticha. Komisarzem na województwo kaliskie mianowano Gustawa Wasilewskiego. Wasilewski wspominał, że większość szlachty przyjmowała stanowisko pasywne co do powstania, a tym samym wpisywała się w obręb poglądów stronnictwa białych.

Kiedy na tereny województwa konińskiego miał przybyć oddział powstańczej szlachty konińskiej rozpoczęła się przygotowania w celu przyłączenia się do powstańców. Zebrano się w obozie zorganizowanym przez Adama Mieszkowskiego w lasach Dziewicze Góry koło Grodnicy. Oddziałem na którego czele stanął kpt Maksymilian Broekere liczył około 300 kosynierów, 150 strzelców i 100 konnych. Stoczył kilka potyczek w okolicach Kleczewa i Wilczyna, a następnie połączył się z oddziałem płk Edmunda Taczanowskiego. Oddział pod dowództwem Taczanowskiego stanowił największy oddział w Wielkopolsce, na początku maja liczył około 500 powstańców a pod koniec 1500. W tym czasie Taczanowski przebywał w Pyzdrach gdzie podjął ochotnicy chcący przyłączyć się do powstania.

Oddział Taczanowskiego 2 i 3 lipca 1863r. obozował w Turku i Dobrej wszędzie entuzjastycznie witany.

F. Kopernicki tak wspomina pobyt w Turku:

Do Turku przybyli my już po około godz. 10.00. Wszystkie domy były oświetlone a ludność wyległa na ulice witała nas radosnym okrzykami. W południe byliśmy na sumie, bo była niedziela. Po mszy wikary i jednocześnie namiestnik ogłosił manifest Rządu Narodowego i odebrał przysięgę. Od protestantów też została odebrana przysięga.

Dwa dni później pod Grzymiszewem oddział polskich powstańców doznał porażki w walce z wojskami carskimi. W czasie powstania do starć Polaków z Rosjanami doszło także w Skoczniowie, pod Dobrą, w Brudzewie i Tuliszkowie.

Opis wybranych bitew i potyczek na terenach powiatu tureckiego

Potyczki pod Dobrą – oddział kawalerii wielkopolsko-sieradzkiej w liczbie około 250 konnych pod dowództwem Rembowskiego zniósł patrol kozacki w liczbie 25 i wszedł do Warty. W obawie przed zbliżającą się kolumną wojsk rosyjskich powstańcy opuścili Dobrą, w czasie potyczki raniono 1 mieszkańca, dwóch zabito. Z kolei oddział Parczewskiego stoczył potyczkę z Gottenem i Grabem pod Picherzewkiem, powstańcy stracili 29 ludzi, a dowódcy Moskale zginęli, krwawy dwudniowy bój zmusił Parczewskiego do podjęcia sił z Taczanowskim.

Tokary – połączone oddziały pod dowództwem Putza zaatakowane zostały przez 2 rotę piechoty, 2 oddziały huzarów i 1 oddział kozaków, w wyniku przewagi wroga powstańcy rozproszyli się po lasach.

Turek – tu organizował powstańców Borkowski (namiestnik Rządu Narodowego na powiat kaliski), gdy ich podszkolił doprowadzał do Taczanowskiego. Jedną z przepraw Borkowskiego i 90 ochotników do Taczanowskiego zakończyła się niepowodzeniem, otóż już od Słupcy Borkowski i jego towarzysze musieli uciekać przed Moskalami i w okolicach Turku doszło do trzydniowej bitwy w wyniku której rannych zostało 13 powstańców a zginęło 7.

Grzymiszew – jeden z oddziałów andarmerii miał tu starcie z 24 osobowym oddziałem kozaków.

Brudzew – przechodzący przez Brudzew oddział powstańcy zniósł straż Moskale.

Tuliszków- oddział Dobskiego (którego brat został wcześniej rozstrzelany przez Moskale) wpadł do Tuliszkowa i zabrał kaszmiejską w pogon za nim ruszyli Moskale, według relacji Rosjanie mieli schwycić 1 powstańca.

Potyczka w Chylinie - po rozbiciu oddziału Taczanowskiego pod Ignacem zaczął on organizować oddziały od nowa, pod koniec maja 1863r. istniał już oddział piechoty pod dowództwem rotmistrza Matusiewicza, który już wtedy musiał stawiać czoła Moskalom tak było m.in. na terenie naszej gminy mianowicie w Chylinie gdzie w maju 1863r. doszło do potyczki.

Represje popowstaniowe dotknęły także mieszkańców Ziemi Tureckiej, choć zmiany wprowadzone w tym okresie miały także i pozytywne skutki. Nastąpiło uwłaszczenie chłopów, a od 1 stycznia 1867 roku w wyniku nowego podziału administracyjnego Turek stał się miastem powiatowym

Opracowała Anna Płóciennik

Bibliografia

<http://www.wbc.poznan.pl/publication/27291>

<http://www.wbc.poznan.pl/publication/46230>

<http://www.wbc.poznan.pl/publication/48295>

<http://www.wbc.poznan.pl/publication/4489>

<http://www.wbc.poznan.pl/publication/4489>

<http://www.wbc.poznan.pl/publication/2942>

<http://www.wbc.poznan.pl/publication/2997>